

Labklājības ministrija

Skolas iela 28, Rīga, LV - 1331, tālr. 67021600, fakss 67276445, e-pasts lm@lm.gov.lv, www.lm.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. _____

Pašvaldību sociālajiem dienestiem
pēc pievienotā saraksta

Informācijai:
Latvijas Pašvaldību savienībai
Izglītības un zinātnes ministrijai

Par Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra
noteikumu Nr. 942 “Kārtība, kādā piešķir un finansē
asistenta pakalpojumu pašvaldībā” piemērošanu

2018.gada 1.novembrī tika pieņemts likums “Grozījumi Invaliditātes likumā”. Atbilstoši šim likumam no **2019.gada 1.septembra** tiek nodrošinātas tiesības augstskolās un koledžās studējošām personām ar invaliditāti saņemt no valsts budžeta apmaksātu asistenta pakalpojumu pārvietošanās atbalstam un pašaprūpes veikšanai. Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Labklājības ministriju (turpmāk – Ministrija) sagatavoja un iesniedza valdībā informatīvo ziņojumu “Asistenta pakalpojums augstākās izglītības posmā”, kas tika izskatīts Ministru kabineta 2019.gada 16.jūlija sēdē. Saskaņā ar Ministru kabineta sēdes protokollēmuma (prot. Nr. 33.83.§) 6.punktu, Ministrija izstrādāja nepieciešamos normatīvo aktu grozījumus un Ministru kabinets 2019.gada 13.augustā pieņēma noteikumus Nr.377 “Grozījumi Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumos Nr. 942 “Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā””. Ņemot vērā, ka saskaņā ar veiktajām izmaiņām asistenta pakalpojumu augstskolās un koledžās studējošajām personām ar invaliditāti nodrošina pašvaldību sociālie dienesti, sniedzam informāciju par veiktajām izmaiņām Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr. 942 „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā” (turpmāk – MK noteikumi Nr.942) un to piemērošanu, nodrošinot asistenta pakalpojumu.

1. Asistenta pakalpojuma nodrošināšana augstskolās un koledžās

Atbilstoši grozījumiem MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 2. un 3.punktā, lai iegūtu augstāko izglītību (augstskolās un koledžās), asistenta pakalpojumu studējošas personas ar invaliditāti var saņemt atbilstoši laikam, kas nepieciešams, **lai nokļūtu uz izglītības iestādi un atpakaļ un palīdzētu apgūt izglītības programmu**, bet kopumā ne vairāk par 40 stundām nedēļā. Asistenta pakalpojumu šim mērķim piešķir tikai mācību gada laikā.

Līdz ar to **asistenta pakalpojumu, lai nokļūtu uz augstākās izglītības iestādi un atpakaļ, sākot ar šī gada 1.septembri pašvaldību sociālie dienesti vērtē nevis atbilstoši MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 2.punktam, bet atbilstoši 3.punktam.** Vienlaikus jāņem vērā, ka MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 3.punktā veiktie grozījumi ļauj asistenta pakalpojumu saņemt ne tikai personām ar I invaliditātes grupu ar redzes traucējumiem, bet gan visām personām ar invaliditāti, kurām, atbilstoši MK noteikumu Nr.942 2.punktā noteiktajam, ir izsniegts atzinums par asistenta pakalpojuma nepieciešamību.

Asistenta pakalpojumu MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 3.punktā noteiktajā gadījumā piešķir ne tikai pavadīšanai uz augstākās izglītības iestādi un atpakaļ, bet arī augstākās izglītības programmas apguves laikā. Attiecīgi persona ar invaliditāti asistenta pakalpojumu var izmantot studiju vajadzībām, uzturoties augstskolas un koledžas telpās, apmeklējot bibliotēku studiju vajadzībām, mācību prakses laikā, ja attiecīgās izglītības programmas ietvaros mācību gada laikā tiek organizēta mācību prakse, kā arī citām vajadzībām, kas saistītas ar studiju procesu.

Saskaņā ar Invaliditātes likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktu, personām ar invaliditāti ir tiesības saņemt no valsts budžeta apmaksātu asistenta pakalpojumu līdz 40 stundām nedēļā, izņemot, ja persona ar I invaliditātes grupu ar redzes traucējumiem saņem pabalstu par asistenta izmantošanu. Šīs personas asistenta pakalpojumu pašvaldībā var saņemt līdz 30 stundām nedēļā. Arī MK noteikumu Nr.942 1.pielikumā “Nepieciešamais laiks stundās” norādīts, ka asistenta pakalpojuma apjoms kopā nevar pārsniegt 40 stundas nedēļā. Līdz ar to personai gan augstskolas apmeklējumiem, gan pārējām aktivitātēm asistenta pakalpojumu kopā var piešķirt ne vairāk kā iepriekš norādītajā 40 vai 30 stundu apmērā nedēļā, ko augstskolā vai koledžā studējoša persona var izmantot tikai MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 3.punkta ietvaros, vai atbilstoši nepieciešamībai izmantot tās vairāku pasākumu ietvaros, nepārsniedzot maksimāli pieļaujamo stundu skaitu – attiecīgi 40 vai 30 stundas nedēļā.

Turklāt vēršam uzmanību, ka asistenta pakalpojuma piešķiršanas un nodrošināšanas kārtība augstākās izglītības iegūšanai ir tāda pati, kā citos asistenta pakalpojuma pieprasīšanas gadījumos. Proti, kopā ar iesniegumu personai pašvaldības sociālajā dienestā ir jāiesniedz MK noteikumu Nr.942 7.punktā minētie dokumenti, t.sk. izglītības iestādes apliecinājums, ka persona apgūst attiecīgu izglītības programmu konkrētajā izglītības iestādē. Saskaņā ar

MK noteikumu Nr.942 8. un 9.punktu pašvaldības sociālais dienests izvērtē iesniegto informāciju un lemj par asistenta pakalpojuma piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt. Pēc asistenta pakalpojuma piešķiršanas, sociālais dienests ar asistenta pakalpojuma pieprasītāju un asistenta pakalpojuma sniedzēju slēdz līgumu par asistenta pakalpojuma sniegšanu un kontrolē līguma saistību izpildi.

Līgumi par asistenta pakalpojuma sniegšanu, kas noslēgti līdz 2019.gada 1.septembrim, ir spēkā līdz to darbības termiņa beigām. Ja personai ar invaliditāti ir piešķirts asistenta pakalpojums, bet nepieciešams lielāks asistenta pakalpojuma apjoms tieši augstākās izglītības iegūšanai sakarā ar izglītības programmas apguvi (nepieciešams mainīt piešķirtā asistenta pakalpojuma stundas), asistenta pakalpojuma pieprasītājam sociālajā dienestā ir jāiesniedz attiecīgs iesniegums un MK noteikumu Nr.942 7.punktā minētie dokumenti (atbilstoši nepieciešamībai), un sociālajam dienestam iesniegums jāizskata MK noteikumos Nr.942 paredzētajā kārtībā. Vēršam uzmanību, ka personai sociālajā dienestā ir jāiesniedz tikai tie dokumenti, kas pamato asistenta pakalpojuma apjoma maiņas nepieciešamību, nevis no jauna jāiesniedz visi dokumenti.

Atgādinām, ka asistenta pakalpojumu vienai personai ar invaliditāti var sniegt vairāki asistenti. Šādos gadījumos ar katru asistentu sociālajam dienestam ir jāslēdz atsevišķs līgums, tajā norādot attiecīgajam asistentam paredzēto asistenta pakalpojuma apjomu, ilgumu u.c. tieši šim asistentam paredzētos nosacījumus. Savukārt, ja viens asistents sniedz pakalpojumu vairākām personām ar invaliditāti un rodas situācijas, ka pakalpojums tiek sniegts divām personām ar invaliditāti vienlaikus, tad atalgojumu asistentam par šo laiku nevar maksāt dubultā.

Asistenta pakalpojuma nodrošināšanas gaitā ir iespējama situācija, ka asistenta pakalpojuma saņēmējs studiju laikā faktiski nedzīvo deklarētajā dzīvesvietā. Lai asistenta pakalpojumu organizētu iespējami ērtu un pieejamu pakalpojuma saņēmējam, atbilstoši personas ar invaliditāti izvēlei un individuālajai situācijai, ir šādas iespējas, kā nodrošināt asistenta pakalpojumu:

- 1) persona vēršas deklarētās dzīvesvietas sociālajā dienestā un slēdz līgumu ar asistentu un sociālo dienestu par pakalpojuma sniegšanu. Asistentam sociālajā dienestā vienu reizi mēnesī ir jāiesniedz pakalpojuma uzskaites lapa par iepriekšējā mēnesī sniegto asistenta pakalpojumu (u.c. dokumenti, ja līgums to paredz), lai atskaitītos par līguma saistību izpildi. Pašvaldības sociālais dienests, asistenta pakalpojuma pieprasītājs un asistents individuāli vienojas par atskaišu dokumentu iesniegšanas veidu (klātienē, pa pastu vai elektroniski) un norēķinu kārtību;
- 2) Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 4. panta pirmā daļa nosaka, ka dzīvesvietas maiņas gadījumā personas pienākums ir mēneša laikā, kopš viņa pastāvīgi dzīvo jaunajā dzīvesvietā, deklarēt to dzīvesvietas deklarēšanas iestādē. Ja persona ar invaliditāti studiju laikā maina savu dzīvesvietu un deklarējas pašvaldībā, kurā atrodas attiecīgā augstākās izglītības iestāde, tad asistenta pakalpojumu turpmāk nodrošina tās

pašvaldības sociālais dienests, kurā persona ir deklarējusi jauno dzīves vietu;

- 3) saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 8.panta ceturto daļu personai ir tiesības norādīt papildu adresi uz noteiktu laika posmu, kurā viņa ir pastāvīgi sasniedzama. Ja persona ar invaliditāti uz studiju laiku ir norādījusi papildu adresi citā pašvaldībā, persona ar iesniegumu var vērsties tās pašvaldības sociālajā dienestā, kurā norādīta papildu adrese. Pašvaldības, kurā norādīta studējošā papildu adrese, sociālā dienesta pienākums šādā situācijā ir pārsūtīt iesniegumu atbilstoši personas deklarētajai dzīvesvietai. Taču lai nodrošinātu asistenta pakalpojuma pieprasīšanu un saņemšanu iespējami ērti asistenta pakalpojuma saņēmējam, pašvaldības sociālais dienests, individuāli izvērtējot situāciju, var lemt par asistenta pakalpojuma piešķiršanu. Ja sociālais dienests pieņem lēmumu piešķirt asistenta pakalpojumu, tad pirms pakalpojuma piešķiršanas, kā arī pakalpojuma nodrošināšanas laikā, pašvaldības sociālajam dienestam ir jāpārlicinās, ka persona ar invaliditāti par attiecīgo periodu nesaņem asistenta pakalpojumu arī deklarētās dzīvesvietas pašvaldībā. Savukārt personai ir jāapliecina, ka nepieprasīs asistenta pakalpojumu vairākās pašvaldībās vienlaicīgi.

2. Iesniegumam papildu pievienojamo dokumentu iesniegšana un izvērtēšana

2019.gada 1.septembrī stājās spēkā grozījumi MK noteikumu Nr.942 7.2.apakšpunktā, kas īpaši akcentē, ka atzinums par asistenta pakalpojuma nepieciešamību un atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību (ja asistenta pakalpojumu pieprasa bērnam ar invaliditāti) personai sociālajā dienestā ir jāiesniedz tikai tad, ja šī informācija nav pieejama pašvaldību informācijas sistēmā. Vienlaikus MK noteikumu Nr.942 8.punkts nosaka, ka sociālajam dienestam ir tiesības pieprasīt papildu informāciju no citām institūcijām, ja tas ir nepieciešams. Pašvaldību sociālie dienesti, izmantojot Sociālās sfēras procesu pārvaldības lietojumprogrammu SOPA (turpmāk – SOPA), var elektroniski Invaliditātes informatīvajā sistēmā pārlicināties par spēkā esošajiem Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (turpmāk – VDEĀVK) atzinumiem, kas personai dod tiesības pieprasīt asistenta pakalpojumu. Attiecīgi sociālajam dienestam nav pamata pieprasīt no personas informāciju par VDEĀVK izsniegtajiem atzinumiem un personai nav pienākuma iesniegt minētos atzinumus papīra formā. Taču gadījumos, kad personai ir atkārtoti noteikta invaliditāte un persona vēlas savlaicīgi nokārtot asistenta pakalpojuma piešķiršanu, pirms sociālais dienests ir saņēmis aktuālo informāciju par personai izsniegto atzinumu, persona pati var iesniegt viņas rīcībā esošo jauno atzinumu.

Savukārt, ja sociālais dienests konstatē, ka personai nav izsniegts atzinums par asistenta pakalpojuma nepieciešamību un viņa nekvalificējas pakalpojuma saņemšanai, sociālais dienests var lemt par atteikumu piešķirt

asistenta pakalpojumu. Šādā gadījumā sociālajam dienestam tālāk nav jāvērtē, cik perona ir aktīva, un kādos pasākumos atbilstoši kritērijiem asistenta pakalpojuma apjoma noteikšanai persona būtu iesaistāma.

3. Nepieciešamība izvērtēt individuāla sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plāna izstrādāšanu

Saskaņā ar veiktajām izmaiņām MK noteikumu Nr.942 8.punktā svītrots nosacījums izvērtēt nepieciešamību izstrādāt personai individuālo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānu un izstrādāt to. Tas nozīmē, ka pašvaldību sociālajiem dienestiem no 2019.gada 1.septembra, pirms asistenta pakalpojuma piešķiršanas, vairs nav jāizvērtē nepieciešamība izstrādāt personai individuālo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānu. Ņemot vērā, ka asistenta pakalpojums ir paredzēts, lai sniegtu iespēju personām ar invaliditāti nokļūt dažādās vietās un saņemt dažādus pakalpojumus, t.sk. sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, bet pats par sevi nenodrošina šādu pakalpojumu saņemšanu, minētā plāna izstrādāšana un ar to saistītais novērtējums nav tieši saistāms ar asistenta pakalpojuma piešķiršanu.

Vienlaikus ir jāņem vērā, ka pienākumu sociālajiem dienestiem izvērtēt klientu situāciju un nepieciešamību izstrādāt sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānu, nosaka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 24.pants un Ministru kabineta 2019.gada 2.aprīļa noteikumu Nr.138 "Noteikumi par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanu" 11.4.apakšpunkts. Līdz ar to, ja atbilstoši sociālo pakalpojumu sniegšanu reglamentējošajiem tiesību aktiem citu pakalpojumu piešķiršanai personai ir jāizvērtē nepieciešamība izstrādāt sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānu un šāda izvērtēšana ir veikta, tās rezultātus sociālais dienests var ņemt vērā, lemjot arī par asistenta pakalpojuma piešķiršanu.

Savukārt, vērtējot to, cik aktīva ir persona ar invaliditāti un nepieciešamo asistenta pakalpojuma apjomu (MK noteikumu Nr.942 8.3.apakšpunkts), sociālajam dienestam ieteicams ņemt vērā Ministrijas tīmekļa vietnē www.lm.gov.lv pieejamos ieteikumus asistenta pakalpojuma piešķiršanai: personas vajadzību, darbību un sociālās funkcionēšanas spēju novērtēšana (skatīt sadaļā: Personām ar invaliditāti > Asistenta pakalpojums pašvaldībā cilvēkiem ar invaliditāti, saite: <http://www.lm.gov.lv/lv/personam-ar-invalidati?id=80211>).

4. Asistenta pakalpojuma nodrošināšanai izlietoto finanšu līdzekļu atlīdzināšana

No 2019.gada 1.septembra MK noteikumu Nr.942 19.punkts paredz, ka asistenta pakalpojuma nodrošināšanai izlietos finanšu līdzekļus gan asistents – fiziska persona, gan asistenta pakalpojuma sniedzējs - juridiska persona atmaksā sociālajam dienestam, ja sniegta nepatiesa informācija par sniegto pakalpojumu

vai Ministrija vai sociālais dienests konstatējis citus pārkāpumus saistībā ar asistenta pakalpojuma nodrošināšanu. MK noteikumi Nr.942 līdz šim neuzlika tiešu pienākumu asistentam vai asistenta pakalpojuma sniedzējam atmaksāt nepamatoti izlietos finanšu līdzekļus gadījumos, kad ir sniegta nepatiesa informācija vai konstatēti citi pārkāpumi saistībā ar asistenta pakalpojuma sniegšanu. Veiktie grozījumi ļaus pašvaldību sociālajiem dienestiem vērsties tieši pie attiecīgās personas, rosinot viņu atmaksāt nepamatoti izlietos valsts budžeta līdzekļus.

Ja konstatētajā pārkāpumā ir saskatāmas noziedzīga nodarījuma pazīmes, sociālais dienests informē Ministriju par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, norādot pārkāpuma raksturu, nepamatoti apmaksāto pakalpojuma stundu skaitu, naudas summu (norādot bruto algu, darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, transporta izdevumus [ja tādi ir izmaksāti], administrēšanas izmaksas), pārkāpuma periodu un citu informāciju, kas var būt nozīmīga šajā lietā. Kopā ar minēto informāciju sociālais dienests Ministrijā iesniedz visus pierādījuma dokumentus par iespējamu noziedzīgu nodarījumu. Sociālais dienests atbilstoši Kriminālprocesa likuma 369.pantam var arī pats vērsties par kriminālprocesa norisi atbildīgajā iestādē (pamatā tā būs Valsts policija), lūdzot uzsākt kriminālprocesu. Šādā gadījumā pierādījuma dokumentus sociālais dienests iesniedz par kriminālprocesa norisi atbildīgajai iestādei, bet Ministrijā iesniedz iepriekš norādīto informāciju par iespējamu noziedzīgu nodarījumu.

Tā kā noziedzīga nodarījuma rezultātā tiks radīti zaudējumi valsts pamatbudžetam, attiecīgajā kriminālprocesā kā cietušais piesakās Ministrija, iesniedzot pieteikumu par radītā kaitējuma kompensāciju, kurā tiek iekļauts valsts budžetam nodarītais mantiskais kaitējums – asistenta pakalpojuma sniedzēja bruto alga, darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (ja asistents ir darba ņēmējs), transporta izdevumi [ja tādi ir izmaksāti], pakalpojuma administrēšanas izmaksas. Savukārt sociālais dienests sniedz Ministrijai visu lietā nepieciešamo informāciju.

Ikmēneša pārskats par finanšu izlietojumu asistenta pakalpojuma nodrošināšanai un darba devēja ziņojums Valsts ieņēmumu dienestam par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī šī pārkāpuma sakarā nav jāprecizē. Darba ienākumus un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas var precizēt tikai likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 20.¹ pantā un Ministru kabineta 2010.gada 7.septembra noteikumos Nr.827 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteiktajos termiņos un gadījumos.

Lai mazinātu iespējamus pārkāpumu riskus asistenta pakalpojuma sniegšanā, Ministrijas ieskatā ir svarīgi informēt asistenta pakalpojuma pieprasītājus un asistenta pakalpojuma sniedzējus par noziedzīga nodarījuma

izdarīšanas sekām un personu atbildību. Līdz ar to, slēdzot līgumus par asistenta pakalpojuma sniegšanu, aicinām līguma sadaļā par atbildību iekļaut informāciju, ka noziedzīga nodarījuma gadījumā vainīgajai personai iestājas Krimināllikumā noteiktā atbildība, piemēram, par nepatiesas informācijas sniegšanu, dokumentu viltošanu utml.

5. Asistenta pakalpojumu administrēšanas izdevumi.

Saskaņā ar 2018.gada 1.novembrī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem Invaliditātes likumā, asistenta pakalpojuma augstskolās un koledžās studējošajiem, administrēšanas izdevumiem ir paredzēts izlietot ne vairāk kā piecus procentus no šī pakalpojuma nodrošināšanai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem. Līdz ar to asistenta pakalpojuma administrēšanas izdevumus MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 3.punktā noteiktajam pasākumam Ministrija aprēķinās piecu procentu apmērā no šim mērķim izlietotajiem valsts budžeta līdzekļiem. Ir veiktas atbilstošas izmaiņas Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmā un SOPA, lai nodrošinātu korektu administrēšanas izdevumu aprēķināšanu un uzskaiti elektroniskajā pārskatā par finanšu izlietojumu asistenta pakalpojuma nodrošināšanai (MK noteikumu Nr.942 2.pielikums). Minētajā pārskatā tiks uzrādīta viena kopējā administratīvo izdevumu summa, kas veidojas saskaitot administratīvos izdevumus 5 % apmērā (MK noteikumu Nr.942 1.pielikuma 3.punktā minētajam pasākumam) un 8 % apmērā (citiem pasākumiem). Summas atšifrējums pārskatā nebūs redzams.

Papildus vēlamies informēt, ka, atbilstoši minētajām izmaiņām asistenta pakalpojuma nodrošināšanā, Ministrija tuvākajā laikā aktualizēs informāciju tīmekļa vietnē www.lm.gov.lv, sadaļā: Personām ar invaliditāti > Asistenta pakalpojums pašvaldībā cilvēkiem ar invaliditāti (saite: <http://www.lm.gov.lv/lv/personam-ar-invalidati?id=80211>).

Ministrija augstu novērtē pašvaldību sociālo dienestu ieguldīto darbu, t.sk. asistenta pakalpojuma nodrošināšanā personām ar invaliditāti, kā arī sadarbību, sniegtos priekšlikumus un iniciatīvas asistenta pakalpojuma pilnveidošanai. Lai gan esošajā kārtībā par asistenta pakalpojuma nodrošināšanu vēl ir nepieciešami būtiski uzlabojumi, lai atvieglotu sociālo dienestu darbu un personu ar invaliditāti iespējas saņemt šo pakalpojumu, tomēr Ministrijas ieskatā praktiskus risinājumus ir iespējams panākt arī savstarpēju sarunu ceļā. Ceram arī turpmāk uz veiksmīgu sadarbību un dialogu, lai rastu optimālākos risinājumus asistenta pakalpojuma uzlabošanai.

Ministre

(*paraksts*)*

R.Petraviča

** Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu*